



RICHARDI DE SI

GNIS FEBRIVM LIBER.



FEBRIS ephamera est difficilis cognitionis, ut dicit Galenus, propter quod ponatur signa eius distincta à putridis. Nam in putridis præcedit aliquis typorū ipsas accessiones, uidelicet horripilatio uel rigor. In ephamera uero non, nisi quando simul accidit cum ipsa corpus esse repletum ualde nauseatiua repletione. Dissoluuntur enim in talibus uapores multi ab humorib. & pungunt membra. Item in principio putridæ fit multa profundatio caloris, & frigiditas extremitatum, ex conuersione caloris naturalis, aut materiei; in ephamera uero non, cum non sit materia, ad quam digerendam profundetur calor. Ex eadem etiã causa fit pigritia corporis in principio putridæ, leuiter enim ad uomitum fit ex deprauatione instrumentorum caloris ad principia; in ephamera uero non est pigritia contraria de causa. Itẽ ex eadem causa fit in putrida in frigidatio membrorum inferiorum, sed ita uidetur in ephamera. Item ex eadem causa addit pulsus in paruitate in putrida, in ephamera uero est pulsus magnitudo, & ut sæpius est æqualis, & hoc raro fallit, sed nunquam est quin sit ordinatus, in principio uero accessionis putridæ, quandoq; est æqualis, quandoq; est inordinatus: in ephamera uero semper est fortis, sed aliquando contingit ipsum esse paruum uel debilem ex actione, quæ est causa ephemeræ, quæ actio grauiat naturã, sicut est tristitia & nauseatiua repletio, timor, & similia. Item in ephamera raro recedit urina ab urina sani; & si quandoq; in calore intendatur, parum tamen intenditur, in quantum etiam posset intendi à calore alio quàm febrili, sicut ieiunio & labore. In substantia uero parum permutatur, licet quandoq; in ipsa appareat nubes uel hypostasis, & idem quandoq; contingit in sano. In ephamera fortior est inspiratio quàm expiratio, cum naturaliter indigeat refrigeratione caloris, nec exigit multam expirationem uaporum superfluatorum. In putrida uero expiratio est fortior inspiratione, uel utraq; æqualiter magna, propter cõtrariam necessitatem. Item in declinatione ephemeræ distinguitur: nam ephamera terminatur per sudorem, & ille sudor non peccat in quantitate uel in qualitate, imò temperatus in caliditate, nec multum recedens à sudore sani, si non fuerit multum, dicit Auicenna, quod est signum actionis febris putridæ. Item caute
la quam

la quam docet Auicenna ad distinguendum inter ephemeram & putridam: Nam si dubitas an sit ephemera in ipsa accessione, colloceſt patiens in balneo aquæ tepidæ, & si non sentit grauamen, sed suauitatem, signū est febris ephemeræ. Si autem adueniat ei in balneo rigor, statim extrahatur ex balneo, hoc enim est signum certum putridæ. Quandoq; enim cōuertitur ephemera in hecticam, quādoq; in putridam, de quo certificaueris si erratum sit, in diætā uel balneo. Si enim tempore debito fuerit diætatus, prout expectat, calor conuertitur ad cibaria, nec trāsferit se ad membra, propterea quia mulcēbres fundos à cibis resolutos humectant membra, & imprimit feruorem spirituum. Similiter si fuerit balneatus diu cum expedit, fiet spirituum euaporatio, & maxime in his, in quibus cutis est spissa, & indigens euaporatione. Si uero fuerit denegata, conuertitur ephemera in hecticam, uel putridam: sed quod magis fuerit subiectum præparatum alteri illarū: si enim fuerit habitudinis calidæ & siccæ, magis se habet ut conuertatur in hecticam: si uero calidæ & humidæ, & plurimæ resolutionis, magis se habet ut conuertatur in putridam: & frigidæ cōplexionis non sunt adeo parati. Signa uero permutationis ephemeræ in putridā, uel hecticā generalia sunt hæc, scilicet si terminatur accessio sine sudore, aut cutis humectatione, uel si per sudorem terminata fuerit accessio febris, non tamen fuerit plene eradicata, ideo remanent quædam accidentia praua, ut si remaneat pulsus uelox, uel frequens, uel durus, uel alicuius alterius præter naturam affectionis. Item si maneat post accessionē dolor capitis. Item si fuerit declinatio ephemeræ fortis & difficilis, cum tamen debeat esse facilis & leuis. Signa uero spiritualia permutationis in hecticā sunt hæc, si patiens fuerit multū attenuatus, ex qua etiam ratione magis paratus. Si pulsus sit paruus & durus, si calor fortis in loco arteriarum, similiter in uolis manuum & pedum: si tamē ephemera fuerit post moram ualde fortis & proluxa, sicut ira uelox ueniens et longa. Item si calor fuerit equalis sine lucida interpollatione. Item omnis crisis si maior fiat post cibum inflammatio caloris, quod contingit ex irritatione caloris post assumptionem cibiorum, sicut contingit, si aspergatur aqua super sartagine olei bullientis; uel si post duodecim horas non declinet actio, debet enim ephemera post duodecim horas declinare. Hæc uero sunt signa conuersionis in synocham inflatiuam, scilicet quādo solus sanguis inflammatur, ut dicit Auicenna, sine conuersione innaturalitatis. Primum signū est inflammatio faciei, uenarum repletio & inflammatio. Signa uero cōuersionis ephemeræ in synocham sunt hæc, si ei iungantur signa febris putridæ, sed incipiant cum horripilatione & profundatione caliditatis, & membrorum pigritia, & aggregatione somni: si pulsus addit in paruitate in principio: & si profundatur & fiat simul materialis, & adsint alia signa putridarum febrium,

De signis tertianæ ueræ.

Cap. II.

Signa tertianæ ueræ sunt urina ruffa, subruffa, subrubea, rubea, & secundum quod particularia magis uel minus conueniunt in caliditate & siccitate, uel secundum quod magis & minus digesta est materia, uel minus accediturina ad tenuitatem uel spissitudinem, propterea apparet flammea, lucida: uel adest uomitus cholericus & secessus, & pulsus, ut dicit Galenus, in principio paroxysmi est paruus & profundus, statim tamen post principium accessionis addit in magnitudinem, fortitudinem, & uelocitatem, & frequentiam: nec alio modo addit innaturalitatem uel inordinationem, nec in una percussione, uel pluribus, & ut dicit Galenus, non recedit hic pulsus multum à pulsu sani, qui multum cucurrit. Item adest tinnitus aurium. Item calor est per uniuersum corpus æqualiter diffusus, nec apparet magis in loco pectoris quam in extremitatibus. Item manu applicata sentitur quasi uapor siccus eleuari à corpore: & si manus aliquandiu moretur super corpus, calor manus uidetur uincere calorem corporis, id est, uidetur calor corporis deficere, & in hoc diuersificatur salua arteria continua periculosa: in ista enim quanto magis moratur manus, tanto magis uidetur crescere calor corporis, & uincere calorem manus. Item in hac febre sitis est uehemens & amaritudo oris, hæc cognoscimus per potum aque frigidæ: quia statim habita aqua frigida, uidetur cadere calor corporis, sicut si aqua frigida infundatur in ollam bullientem: sed postremo calor iterum conualescit. Item post potum aque frigidæ uidetur ascendere quidam uapor humidus à corpore, tanquam patiens dispositus sit ad sudorem. Item cognoscitur per paroxysmum & horas eius. Item omnes febres consecretantur tempora paroxysmorum, ut dicit Galenus, uera tertiana non potest prolongari ultra duodecim horas, licet possit terminari citra, secundum quod materia magis aut minus fit digesta. Tertiana notha potest extendi ad decem & octo horas, & habet signa communia istis signis, sed remissiora & qualis signa permixta quotidianæ.

De signis febris phlegmaticæ.

Cap. III.

Vm autem sint diuersæ species phlegmatis in febribus unaquæque habet signa propria & spiritualia sibi, habent tamen omnes communia signa, & sumuntur à complexione, ætate, habitudine, multo usu quietis & ocij: si autem præcesserit nauseatiua satietas, & usus multæ diætæ frigidæ & humidæ, ab urina non sumuntur signa communia omnibus, sed secundum diuersas species phlegmatis diuersificantur urinæ. In pulsu uero participant signa communia: quia addit pulsus in omnibus in paruitate & debilitate, & similis pulsui quartanæ, sed non demissus, est tamen similis ei, ut dicit Galenus, quia uix distingui poterit, nisi medicus cognouerit prius, in quo statu fuerit pulsus, dum fuerit sanus. Item pulsus febris phlegmaticæ in augmento & statu paroxysmi augetur, & fit fortior secundum fortitudinem & eleuationem, quam

quàm pulsus tertianæ. Præterea in pulsu quotidianæ manet inæqualitas, & inordinatio in augmento paroxysmi, quod non cōtingit in pulsu tertianæ. Contingit autem inæqualitas & inordinatio pulsus ab eadem causa, à qua contingit caloris expansio, quia in ea est calor unius partis maior, & alterius minor, quod nunquam contingit in tertiana, quia fit ex uiscositate materiæ, quæ non potest equaliter dispergi. Et eadem causa pulsus materiæ uiscosæ, quæ non potest equaliter dispergi, eadem causa pulsus inæqualitas, quandoq; enim maior quantitas uaporis, quandoq; minor decurrit de corde in arterias. Item in quotidiana non fit sitis ex humiditate materiæ, nec adest auida attractio aëris frigidi, nec aded fortis exspiratio, nec aër expiratus aded calidus est, ut inficiatur, in quo est ignitus. Item hæc febris habet 12. horas in summo labore, & sex in falsa quiete, & sex in uera, sed in illis sex nō uenit, nec plene eradicatur febris, ut dicit Auicenna: Hæc sunt signa cōmunia. Signa uero specialia diuersificantur secundum species febrū, primum dicamus de uitreo. Signa febris ex phlegmate uitreo. In hac febre, ut dicunt magistri, urina primo apparet tenuis, & postea in gleba humiditatis, & postea in digestionem materiæ apparet tenuis & multa. Sed illud non habetur ab Auicenna, nec à Galieno determinatū. In hac febre supra omnes febres est frigus fortissimum, & non incipit subito frigoris ultimitas, sed paulatim, & primo infrigidantur extrema, & postea paulatim crescit frigus, & iterum paulatim decrescit, & sequitur actio caloris paruissima. Item hæc febris quoddā habet speciale præ alijs: in paroxysmis status magis sentitur frigus quam in alijs temporibus, ut in principio & augmento. Item in hac febre quandoq; fit rigor cum frigore, quod est, ut dicit Auicenna: quia rigor est ex eo quod putruit, quasi dicat rigor est ex parte materiæ putrefactæ, quæ est materia febris, & frigus ex dissolutione partis quam adhuc non calefecit calor febrilis: Item quandoq; adducitur in syncopim ex percussione oris stomachi ex materia frigida, adhuc etiam maxima profundatio somni & grauitas corporis ex cerebri infrigidatione. Signa febris ex phlegmatæ acetoso. Communicant ista, quæ & ipsa quæ est de uitreo in dispositione, quæ disponitur corpus in frigiditate, & assimilatur ei in omnibus etiam in frigiditatis magnitudine, sed non aded magna, & ei assimilatur etiam in caliditatis paruitate. Diuersificatur etiam ab illis in urina: urina enim eius est tenuis, & remissa magis, & quanto materia est magis indigesta, tanto magis tenet tenuitatis, quanto magis digesta, tanto magis inspissatur. Adest multus cibi appetitus, quia frigidus stomachus, & etiam cibo eius assumpto, sed appetitus manet quem tunc & torsio, & acetosa eructuatio excipit. Adde grauitas capitis maxime sinistrae partis, & sapor acetosus in ore. Signa febris ex dulci phlegmatæ: Urina subruffa, ruffa, per totum spissa, dolor capitis, & præcipue anterioris partis, & posterioris propter duas materias, quarum utraq; sedem habet propriam in capite, rigor uel frigus in primis ac

cessionibus nullus est, sed post aliquot accessiões uenit typus, qui, ut dicit Auicenna, contingit, quia calor semper conuertit se ad illud, quod est liquidius, uel subtilius, & in materia calidius. Cum igitur in phlegmate dulci fit quoddam subtile calidum, & quoddam grossum, primo dissoluit subtile in uaporē subtilem, sed illa typū non solet facere, quare nec hæc febris in primis accessiōnibus, postea uero partibus subiectis consumptis, conuertit ad se, ad quod est grossius in materia, à quibus partibus etiā solutis uaporibus grossus fit typus. Eadem etiā causa calor in principio paroxysmorum, & in principio huius febris est acutus & pungitius, sed paulatim post incipit declinare ab acumine suo, item applicata manu supra corpus, quasi uapor roridus sentit per corpus, & si manus ibi diu moretur, apparet ibi quasi acumen & punctura. Sed calor non est æqualis in toto corpore, ideo contingit consimiliter: sicut contingit si cribretur aliquod uiscosum per cribrum, ibi enim partes quę penetrare possunt per foramina cribri transibunt, ubi uero fuerit maior partium uiscositas, & foramina strictiora, non transibunt, & ita contingit hic, quia ubi esset pars materię subtilior, & ampliores sunt pori, sentitur calor fortior: ubi uero pars materię uiscosior, & pori angustiiores, sentitur debilior. Item in hac febre sentitur dulcedo oris uergens ad insipiditatē. Item solet hæc febris in horis matutinis affligere scilicet in horis sanguinis. Signa uero febris ex phlegmate falso diuersificant à prioribus, eo quod in ea fit urina ruffa, & subito, & quanto magis digeritur materia, tanto magis est spissa: frigus huius febris omniū phlegmaticarū est minor, & calor maximus, sed non attingit quantitatem caliditatis tertianæ, interdum incipit cum horripilatione ex interpositione materię cholericę, ut enim dicit Auicenna, horripilatio fit ex caliditate: contrahitur appetitus cibi, & augetur sitis ex siccitate cholericę imponentis partes suas, adest dolor capitis, & maxime anterioris partis, & dextrę, & tinnitus aurium: cognoscitur autem si conueniant multa particularia cholericę cum multis particularibus phlegmatis, & ecōuerso. In sene phlegmatico usus dietę calidæ, & aliorum quę acuunt cholera. Signa febris de phlegmate naturali, urina in principio discolorata, spissa, turbida, materia uero digesta: intenditur calor, & pulsus in principio fit paruus, rarus, & debilis & mollis, propter frigiditatē multam & profundationem caloris ad locum materię, postea uero calore inualefcente aliquantulum addit pulsus in magnitudine & fortitudine, scilicet relative, id est, respectu paroxysmorum motuum, & fit quandoq; pulsus frequens, quod, ut dicit Auicenna, fit propter debilitatem sui, cum fit debilis motus cordis cogitur sæpius moueri, cum non sufficiat aer semel attractus: est etiam pulsus inordinatus, & tanto magis inordinatus quanto debilior. Item eadem corporis grauitas & frigiditas extremitatum ex profundatione caloris: egestio liquida phlegmatica: adest saliuę abundantia, & maxime in augmento & statu, dolor capitis in parte posteriori, liuiditas oculorū, discoloratio faciei, uer-

gens in colorem medium inter citrinum & albū. In hac febre non est aliqua liuiditas corporis uel plenitudo in aliqua hora paroxyfmi, sicut in alijs febribus, nec in facie, nec in toto corpore. Itē adest indigestio, unctuositas, acetosa eructuatio, & torsio.

De signis febris melancholicæ.

Caput IIII.

Melancholia quædam se habet ut fex, quædā ut cinis: quæ se habet ut fex dicitur melancholia naturalis, & generat̃ per resolutionē à materia, sicut caseus à lacte, quæ aut̃ habet se ut cinis, generat̃ super accensionē, quæ quādoq; fit ex sanguine, quādoq; ex cholera, quādoq; ex melancholia naturali, quādoq; ex phlegmate falso. Ex melancholia naturali fit quartana uera, ex innaturali uero nota. Quartanę igitur generalia signa sunt hæc, pulsus tardus, rarus, durus, ita ut nō oporteat aliquod signū recurrere, nisi qđ in sanitate uel ægritudine pulsus eius detegitur, ut testatur Galenus. Incipit accessio cum frigiditate debili, postea inualefcit, ut propter neruorum constrictionem cogatur dentibus stridere, sentitur dolor in profundo membrorū, ac si ossa debeant constringi, postmodum succedit calor nō fortis, sed in quartana uera pexmixtam habet horripilationem. In speciebus quartanę notę fortior sentitur calor q̃ in quartana uera, oris est acetositas, labiorum liuor, totius faciei discoloratio, ita quod in uera liuescat, & in nota citrinescat, multotiens splen tumescit, & tenditur, quia splen solet esse receptaculum melancholię innaturalis, & etiā naturalis. Signa distinctiua specierū quartanę, partim sunt ex urina, partim sunt ex cōpletionē, partim extempore anni, partim ex rigore, partim ex diætā, partim in urina, quia in quartana ante accessionem urina est alba uel glauca, post accessionē pallida, in quartana de phlegmate falso in die interpollatiōis urina est pallida, uel subpallida, postea citrina, in quartana cholericā ante accessionem citrina uel subcitrina, postea ruffa uel subruffa, in sanguinea ante accessionē ruffa uel subruffa, postea rubea uel subrubea. Variantur in substantia secundū quod unaqueq; materia magis aut minus accedit ad digestionem. Item cholericī magis dispositi sunt ad quartanam cholericā, melancholicī magis ad quartanam ueram, & ita de alijs. Item in estate generatur magis nota, & in autumno uera, & magis cum ad hyemem coniungitur. Item in regione calida magis generatur nota, in frigida uera. Item ex multo usu diætæ grossæ melancholicæ generatur uera, ex multo usu calidæ diætę intensæ generatur quartana nota.

De signis febrium continuarum.

Cap. V.

Signa interpollatarum febrium signis continuarū proportionaliter se habēt, & hoc intellige de interpollatis ueris, & nō notis. Et nō est inter eas differentia nisi pauca, sed q̃ interpollatę fiāt ex materia extra uasa, cōtinuę uero ex materia intra uasa, & ideo interpollatę incipiunt cū typo, cōtinuę uero nō. Item in interpollatis eradicat̃ quādoq; plene accessio per

R

uomitū uel secessum, in cōtinuis uero nō, nisi in declinatione per crīsim. Itē, ut dicit Galenus in cōmento super aphorismo: Tantū operat̄ natura in materiā cōtinuē in uno die, quantū in materia interpollatā in una periodo, uerbi gratia, tantum facit in digestionē materiā tertianā continuā in uno die, quantum in tertiana interpollata in duobus. Et sicut tertiana uera in septem periodis est longissima, ita tertiana cōtinua in septem diebus est longissima. Tamen continuē non habēt interpollatam sibi proportionatā, ut est sinochus, de quo dicit Galenus, quōd habet signa uniuoca, signa sunt febris adurētis, id est, tertianē continuā, dicit enim quōd quando putrescit sanguis, cōuertitur in choleram, ideo de sanguine non continetur febris putrida. Sed contra hoc dictū Galeni inducit Auicenna multas rationes ad probandum, & c. quas ad præsens relinquimus. Contra etiā hoc dictum Galeni est opinio magistrorum, & nos in hac parte assentimus Auicennē. Dicit ergo quōd de sanguine fit putrida, cuius signa sunt hęc, & distinguuntur ab alijs, quia nullam habent lucidā interpollationem uel phlegmaticam quietem inter duos paroxysmos: imō totius febris tempus est, quasi unus paroxysmus, quod contingit eo, quōd putrescit humor amicus nature: in cuius depuratione natura continue uigilat: urina subrubicunda uel rubicunda per totum spissa, liuens usque ad mediū, pulsus uelox, frequēs, & mollis, & magnus, & mollitiē discernitur à febre adurente, in illa mollis, altus, sed strictus, & durus ex siccitate. Item in ea est oculorū rubor & plenitudo uenarum, in ipsis rubor faciei, profundatio somni multa, & de signis eius, ut dicit Auicenna strictura ueniens anhelitus, & illud signū si emerferit, est malum. Et hęc de simplicibus febribus.

De signis febrium compositarum.

Cap. VI.

DE compositis uero dico, quōd signa earū cognoscūtur per simplicium signorū aggregationem, sed ad hanc compositionē simplicium & aggregationem non deuenit quis, nisi in arte medicine peritus, nec comprehenduntur ab illo, qui putat se scire medicinam in sex mensibus, ut dicit Galenus. De quibus signis, quia facilius est experimento cognoscere quā docere, ideo ad præsens supersedeo tractare, & relinquitur ipsorum aggregationis cognitio medici diligentis examini.

De signis hecticæ

Cap. VII.

HETICÆ communis est calor inflammans membra radicalia, & præcipue cor, dum enim cor distemperatur, consumitur frigida humiditas, quare magis calida, & generat uapores calidos, qui deducti per arterias corpus distemperat, & si calor agat in humiditatē, quæ aspersa est per membra quasi ros, qui est ad humectandum membra, & illam consumat, fit prima species hecticæ. Sed si ista humiditate finita, cōuertat se calor ad aliā humiditatem, quæ dicitur cambium, & illā consumat, fit secunda species hecticæ. Si uero ista humiditate finita, conuertat se calor ad naturalem humiditatem

tem tollendam, quæ est glutinū & uinculum partiū, quia nullius rei partes possunt coherere, nisi per humidū, fit tertia species, & tunc dissoluitur cor. Signa uero cōmunia febris hectice sunt hæc, pulsus paruus, debilis, durus, & hic pulsus semper est consistens & uniformis, nisi quòd post cibū assumptū aliquantulum fit maior & uelocior. Itē manu applicata corpori, calor non sentitur fortis in principio, sed si diu inoretur supra corpus, sentitur calor magis intēdi, & acutus, & pungitiuus, nec in una hora maior quàm in alia, sicut se habēt febres putridæ, quæ in ceteris horis suos faciūt paroxysmos, imò semper est uniformis, nisi quòd post cibū assumptū quacunq; hora sumatur, auget, sicut inflammatur sartago olei bullientis aquæ aspersione. Item non est calor equalis per omnes partes corporis, sed fortior est in loco uenarū & arteriarum. Item urina non multum recedit ab urina sani in colore, intenditur parū secundū statum complexionis ipsius patientis, nec multū intenditur, eo quòd non sit peccatum alicuius humoris in uenis. Sed prædictæ species distinguuntur per contenta, quia in primo apparent petaloides resolutiones, in secunda fursureæ, in tertia specie apparent cunoides. Item in prima specie est urinæ pinguedo pauca supernatans, in secunda maior quasi mixta superficiē urinæ, in tertia totius urinæ permiscetur substantiæ. Præter prædicta signa sunt alia spiritualia tertriæ speciei hectice, quibus apparentibus certa mors significat, apparent enim oculi concaui, & profundi cum quadam lippitudine sicca, tenditur frons, gracilatur nasus, planantur tempora, quæ omnia sunt ex forti consumptione humiditatis, sequitur aggrauatio superciliarū, & debilitas & impotestas in ipsis eleuandis, sequuntur quædam somnolenta falsa. Item de deterioribus signis huius speciei est, quando apparet supra corpus patientis quasi puluis aspersus: Ad idem multa abundantia pediculorū præter solitum, & his certa est mors. Item si ungues curuent, ita ut medium ipsorū eleuetur, & extrema deprimentur, tunc, ut dicit Auicenna, certum est cartilagine dissolui, & mortem esse propinquam. Et his uisis fuge.

De signis febris pestilentis. Cap. VIII.



Ausa pestilentis est aër corruptus & putridus. Corruptio autem ista non est ex aëre ipso, sicut enim aqua elementum purum putrefieri non potest propter suam simplicitatē, ita nec aër purus putrefit, ideo ex uaporibus putridis permixtis ipsi aëri per uentos delatis, qui aliquando sunt ex corruptis paludibus, quandoque ex cadaueribus interfectis in bello, quæ quāto magis assimilantur corpori humano, tanto efficaciora sunt ad illud corrupendū, quandoq; fiunt ex aliqua causa sub uisceribus terre occultata, aliquando ex motu superiorum. Item febres pestilenciales quandoq; sunt ex uaporibus siccis, quandoq; ex humidis, quæ sunt ex siccis, sunt maioris acuitatis, & minoris prolixitatis, quæ ex humidis, minoris sunt acuitatis, & maioris prolixitatis. Dicuntur autē illæ febres pestilenciales, quæ multiplicatur

in hominibus multis eiusdem habitationis, & in eodē tempore, quandoq; accidit in quibusdā, & in quibusdam non: quia quēdam corpora sunt magis parata ad hoc, quēdam uero minus, corpora enim impura citius corrumpuntur. Item quēdam sunt magis debilitata per coitū, uel per frequens balneū, uel alia causa consimili ad hoc magis preparatiua. Signa uero pestilentie sunt hæc, si multiplicentur consimiles passionēs in aëre, uel impressiones, præcipue in autumno. De quibus impressionibus habet sufficienter in lib. Meteororū. Fiunt autē hęc impressiones de materia homogeneę nature, ut habetur ibidem, non est igitur mirū, si ei consimilem habeant rationē. Si in aliquo anno multiplicentur subsolanus & auster signū est pestilentie, quia hic sicut & ille multiplicat uapores. Itē si in magna parte anni fuerit aër turbidus, ita quod appareat pluere & non pluit, sed inuenitur naturaliter siccus, signū est pestilentie. Itē si multiplicentur in anno nebulę, quasi esset puluis, signū est pestilentie, quia est ex uaporibus in aëre sic multiplicatis: Item si in autumno appareat, significat pestilentia hyemis. Si uer sit frigidū, partim pluuiosum, postmodū fiet auster, & turbetur aër, deinde clarificetur per dies aliquod, ut per hebdomodam, & frigus accidit de die, & de nocte calor, tunc expecta omnes febres pestilentiales: In estate similiter, si estas non sit calida, sed perturbata in matutinis horis, & multiplicentur impressiones, & ignis in superioribus, & si cadat aliquando calor, & aliquando frigus significat pestem. Item si multiplicentur ranę, muscę & alia genera immundorū animalium, quę generantur ex putrefactionibus, signum est pestilentie. Item si egrediantur de terra mures, & alia animalia terram inhabitantia, & fugiant cauernas suas, & alię aues male, rapaces, ut bubones, & nocticoraces, & similia, relinquunt oua sua, & nemora, signum est pestis. Signa febris pestilentialis sunt hæc, quādo fit pestis ex uaporibus humidis, urina non multū recedit ab urina sani, nec in substantia nec in colore, nisi epar forte nimis debilitetur, & possit perfecte separare urinam à massa pituitaria, & tunc contingit quod urina apparet cū fece multa & terrea, quasi amurca olei, & pulsus fit frequens, paruus & debilis, & non assimilatur pulsui prædictarū febriū continuarū. Item quandoq; fit multus sudor, & fœtidus in hac febre. Item cōmunicatur fluxus uentris, & ut sepius emuli coloris est, ut citrini ualde, uel nigri, uel quasi amurca olei, & est de signis peioribus in hac febre. Item si applicetur manus supra corpus infirmi, non multū sentiat calorem, licet hoc febre fortius affligat de nocte quā de die, non tamen seruat uerū ordinem paroxysmorum, unde hæc febris à multis medicis negligitur, & putatur esse ephemera. Item quandoq; fit sincopis ex forti infectione cordis. Adest etiā dolor oris stomachi, eo quod cōpatitur os stomachi cordi. In febre phlegmatica ex uaporibus calidis & siccis maior adest inflāmatio in corpore, pulsus magis addit in uelocitate & frequentia, fortior est inspiratio, adest fastidium & contorsio appetitus, & nisi reficiantur copiose, ut dicit Auicenna angustose

si o se morientur. In utraq; causa iam dicta sentitur quandoq; fœtor anhelitus, & si eueniat, certum est signum mortis, significat enim corruptionem iam factam in corde, & in alijs membris spiritualibus.

De signis bonis in acutis febribus Cap. IX.

Signa bona sunt fortitudo patientis, egritudinem suã sine nimia difficultate sustinens. Item leuitas ad motũ, quod est ex continentia spirituũ, & paucitate superfluitatũ. Item quod sibi sano similis sit. Item perfectio operationũ animalium, scilicet ut bene uideat, audiat, ratiocinet, &c. Item perfectio operationum spiritualium, ut inspiret, & respiret ordinate, & sine difficultate. Item si dormiat nocte, uel mane, uel tempore consueto, & sit somnus suauis, & post somnum sentiat se leuiorem. Item si pulsus sit fortis, æqualiter ordinatus, post hæc de signis melioribus, sunt signa digestiõis, de quibus dictum est. Item equalitas coloris in toto corpore. Item rigor quem sequitur purgatio, bonũ signũ est. Item figura naturalis optimũ signum est. Si hæc omnia conueniãt, breuis erit egritudo, & determinabilis ad bonũ. Si aut conueniant, paucitate existente debili, determinabitur ad bonum, licet tardius.

De signis malis in febribus acutis Cap. X.

Signa mala quedam sunt mala in summo, quedam non in summo, mala autẽ in summo significãt mortem. Signa mala in summo cũ fortitudine patientis, morietur quidem patiens tempore remotiori, si cum debilitate, morietur cito. Signa autem mala non in summo cum alijs malis signis & fortibus significant mortem. Si autem in talibus appareant signa bona, poterit euadere, inter quibus optimũ signũ est fortitudo patientis, hoc enim equiualeat multis signis malis in fortitudine significata. Fortitudo in hoc loco dicitur robur, & uigor patientis, fortitudinem autẽ patientis poterit percipi non per magna opera, qualia competunt sanis, sed si manum tuam ei tradas ad stringendum. Cum igitur ad egrum accesseris, primum signum sumes ab habitudine faciei, si enim sibi sano similis sit, bonũ est; Si autem dissimilis, & ex toto apparet cutis arida, & tensa in facie, applanantẽ tẽpora, pulpe auriũ frigide sunt & diuerse, & si apparet in cute quasi puluis citri trapinati, item si conuertit color cutis in colorẽ citrinũ, uel uiridem plumbeum, uel nigrum, sed cum istis apparentibus considerandum est, utrum ueniat ex egritudinis malicia, uel ex causa extrinseca, sicut ex ieiunio, uel uigilijs, uel uentris solutione, quia huiusmodi ex talibus causis prouenientia, non sunt multum timenda, cito enim redit patiens, si debite regatur ad debitam consistentiam. Hoc sit uerbum generale in omnibus signis malis, quę sumuntur à quocunq; membro. Signa sumpta ab oculis, sunt profundatio oculorũ, & contractio non ex causa extrinseca. Item si alba oculorum cõuertuntur in nimiam tenebrositatẽ, aut nimirũ rubent, aut in colorem liuidum, qualis est color pennarum pauonis, signũ est malum. Item minoratio oculorũ, & eorum tenebro

brofitas, malū, tamen si eorū tenebrofitas non apparet, est ad eò signū leſionis cerebri, ſcilicet ut ſi nō fuerit aliquis neruus ſpasmatus, niſi ſoli nerui oculorū, non eſt signū malum ualde. Itē ſi ad hoc conuertat̄ patientis ut non uideat, debili exiſtente corpore, mortale eſt. Item ſi uideatur patienti uidere lampadā preteruolantem oculos, signū eſt fluxus ſanguinis de naribus. Si autem appareat ſplendor quidam quaſi declinans ad nigredinē, hoc etiam potius eſt signū uomitū futuri. Item ſi fluant lacrymę inuoluntarię, uel adſit lippitudo ſicca, malum. Item ſi lumen effugiant oculi, peſſimū. Item ſi cum æger aperuerit oculos, & aggeneratur ſupra pupillam quiddam quaſi tela aranea, quod poſtea redit ad palpebram, mortale. Item ſi dormiat ſubcluſis palpebris in febre acuta, mortale. Vel ſi aliquid tale præceſſerit, mortale. Item dicitur quòd ſi oculo adnaſcatur quaſi piſa alba, mortale.

De ſignis narium.

Nari cōtorſio ſignificat ſpasmum inanitionis iam inchoatū, & ita mortale. Item ſi in febre acuta ſit ſolū exſpiratio ex naribus, mortale, calor enim naturalis iam extinguitur. Item ſi aër reſpiratus repręſentet odorem piſciū, aut butyri, uel quaſi luti, uicina eſt mors. Item ſternutatorio appoſito naribus ſi nō ſternutat, mortale, deficit enim ſenſus. Item ſi ſępe ponit manus ad nares purgandum, cum ibi niſi nihil fuerit, uel contineatur, mortale. Item ſi poſt frequentem raſeationē niſi nihil exeat, mortale.

De ſignis dentium.

Limofitas circa dentes plurimū in febre acuta, ſignificat fortitudinē caloris, & materię uiſcoſitatem. Item cōmotio dentiū eſt ſignum malum. Si omni hora mundat dentes abſq; cōſuetudine, malum. Item ſtridor dentiū abſq; cōſuetudine, nec à principio, mania ſignificat, uel ſpasmū inanitionis, uel calorē plurimum, qui ſi frendeat cum inſania, mors eſt uicina.

De ſignis linguę.

Linguę deſiccatio & denigratio, & ſaluię diminutio in febre acuta ad malum declinat. Dicit tamen Auic. quòd ſi poſt deſiccetur lingua, & exaſperetur in ſtatu ægritudinis, deinde denigretur circa decimum quartū diem, mortale. Item dicitur, quòd ſi creſcit ſupra linguā quaſi cicer, ſignum eſt mortis uenturę, & præceſſit deſiderium rerum multarum.

De ſignis oris.

Veniens fœtor oris in acutis, mortale, quia ſignificat omniū humorū corruptionem. Item furfura labiorum fortem ſignificat incenſionem. Item ſubleuatio alterius labij, malum. Item contractio & inſtigidatio labiorum, malum. Item ſi continue maneat os apertum, malum.

De ſignis aurium.

Pulpe aurium inuerſatio, & contractio, & inſtigidatio, mortale. Item dicitur quòd ſi ſordes aurium in dulcem ſaporem conuertitur, mortale. Item dolor auris fortis conſtitutus in iuuentute, uel adoleſcentia, in acuta febre, mortale,

tale, quia non possunt sustinere acumen tantū, propter loci sensibilitatem nimiam, constitutum in senectute, non est signum mortale per se, possunt enim sustinere per moram, quia materia in illis non est multum acuta.

De signis iacendi.

Omne schema non naturale, neque consuetum in sanitate, est malum, ut iaceat supinus, uel pronus infantie præter consuetudinem. Eodem modo si aliquis sit pinguis multum, & grauis corpore, non est multum malum, si iacet supinus, uel pronus in facie præter consuetudinem, in alijs est malum generaliter. Vt enim ait Auic. resupinatio uel est ex humoribus prauis abundantibus in intestinis, uel ex siccitate nimia, uel ex humoribus acutis resolutis, lacertos debilitantibus, uel ex lacertis nimium debilitatis, quòd si aliquis iaceat in facie pronus, uel est ex alienatione, uel ex nimio dolore. Item, si quis desiderat operi repedes, & alia extrema, signum est nimie incensionis in interioribus. Item, si infirmus non sit contentus iacere, sed cupit sedere erectus, signū est afflictionis spiritualium. Item, si conuertit faciem ab hominibus uersus parietem, & fugit aspectus hominum, malum.

De signis cutis.

Si extendatur cutis, & non recurrat ad locum debitum, malum. Item, si sentiatur quasi ros calidus exiens à corpore, & aër quem expirat iam frigescat, signum est extinctionis caloris naturalis in corde.

De signis uentris.

Inflatio uentris cum diminutione circa nutritiua præcipue cum fluxu uentris, mortale, & ad hoc certius signū est, si appareat in corpore pustula magna fusci coloris. Item tensio hypochondriorū & eorum inequalitas in frigiditate, caliditate, duritie, mollitie, eminentia & depressione, malum. Item contractio uirge uirilis & testiculorum in febre acuta malum, significat enim spasmū de inanitione, & dolorem immensitatis in testiculis. Item pollutiones in principio ægritudinis morbi prolixitatem significat, uersus uero finem, magis laudabilis est.

De signis extremitatum.

In febribus acutis frigiditas extremitatum, malum, si sit perseuerans, scilicet postquam non succedit calor. Perseuerans dico, quia de consuetudine est in quibusdam acutis, ut frigescant extrema in principio paroxysmi, & postea calefiant. In febribus autem cronicis hoc signum est malum. Frigiditas extremitatū, ut dicit Auicenna, febribus acutis, aut est ex apostemate ignito in interioribus, uel ex defectu caloris naturalis in corde. Item obfuscatio manuum & pedum, digitorum & unguium in febre acuta, mortale. Item rubor uultus cum subita alteratione, mortale, & si cum istis adsit membrorum grauitas, tunc mors est uicina, quia obfuscatio significat defectionem caloris naturalis, rubor uero plurimā humoris corruptionem in toto corpore, grauitas uero de-

fectionē uirtutis, nigredo uero prædictorū membrorū est timenda, sicut obfuscatio, uel rubor, quia si nigrescunt extrema, tamen cū alijs bonis signis euadet patiens.

De signis somni.

Somnus nocturnus bonus, diurnus uero malus, qui est à principio diei usq; ad tertiam melior, non dormire autē pessimum. Item omnis somnus alleuationem præstans patienti, laudabilis est, omnis autē somnus post quem patiens sentit se magis grauatū & afflictum illaudabilis. Item Auicenna: Multa somni profundatio cum debilitate pulsus, malum: præcipue si adsit rationis permixtio. Item si præcesserit alleuatio, & insequenti sequitur somnus profundus, cum extremitatum frigiditate, malum.

De signis doloris.

In febre acuta dolor fortis circa uiscera uel significat nimiam incensionē, uel forte apostema in interioribus, & utrunque est malum. Item dolor fortis in quocunq; membro, si subito recedat sine manifesta euacuatione, malū, iuxta illud, non secundum rationem alleuiatis, &c.

De signis loquele.

Vox fortis & ordinata, bonum, cōtrarium uero malum. Item uerbositas in crisi multa, bonū. Item multa taciturnitas, innaturalis garrulatio, uel est signū lætæ inagnitionis, quæ est princeps sermonis, uel nimie relaxationis uentriculorum, & debilitatis uocalium neruorū. Item innaturalis taciturnitas, uel multa uerbositas, signum est futuræ alienationis.

De signis inquietudinis.

Nimia corporis inquietudo cum mentis permixtione significat multitudinem uaporum ad caput ascendentiū, quod si fiant antequam appareant signa digestionis manifesta, modo in die critico, pessimū signum est. Si autē in die critico & post signa digestionis, bonum. Item si se reijciat à capite lecti ad pedem & repente, signū est alienationis, uel nimie constrictionis meatuū inspirandi, quod est pessimū, & hoc plurimū significat peripneumoniā. Vnde dicit Hippocrates q̄ hoc signū in peripneumonia pessimū signum est, in alijs uero malum, sed non adeò, quia in alijs significat alienationē, potest tamen in peripneumoniā contingere ex alienatione.

De signis rigoris.

Rigores in febre acuta, malum, quia significat naturaliter debilitatem uel materię grossitiem, prouenit tamen quandoq; ex superflua pororum constrictione, quod est ualde timendum. Tremor in acutis, malū generaliter, nisi sequat̄ crisis laudabilis.

De signis appetitus.

Deuagatio appetitus in cronicis, pessimum, in acutis malū, sed non tantū. Generaliter enim uel prouenit ex multitudine humorū corruptorū in corpore uel ex mortificatione uirtutis sensibilis uel appetitiue naturalis, quæ duo ultima sunt mortalia. Itē defectus sitis in acutis, & præcipue cū magnitudine, signum est mortale, &c.